

กระดานข่าวงานวิจัยใช้ได้จริง : พืชอาหาร พืชสมุนไพร

กลุ่มวิจัยพฤกษศาสตร์และพืชภัณฑ์พืช
สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร
ประจำเดือนกันยายน ๒๕๖๕

เพกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Oroxylum indicum* (L.) Kurz
ชื่อวงศ์ : BIGNONIACEAE
ชื่อสามัญ : Broken Bones Tree
ชื่ออื่น : มะลิคไม้ มะลิ้นไม้ ลิดไม้ (เหนือ) ลิ้นฟ้า (เลย) หมากลิ้นก้าง หมากลิ้นข้าง (ฉาน-เหนือ) กาโต้โต้ง (กะเหรี่ยง-กาญจนบุรี) ดอกกะ ด็อกกะ ดุแก (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เบโก (มาเล-นราธิวาส)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้น ขนาดเล็ก ผลัดใบ สูงประมาณ 4 - 15 เมตร แตกกิ่งก้านน้อย เปลือกต้นเรียบสีน้ำตาลครีมอ่อนหรือสีเทา บางที่แตกเป็นรอยตื้นเล็กน้อย มีรูระบายอากาศกระจัดกระจายตามลำต้นและกิ่งก้าน ใบ ใบประกอบแบบขนนก 3 - 4 ชั้น ขนาดใหญ่ เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก หนาแน่นบริเวณปลายกิ่ง ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมน ก้านใบยาว ใบย่อยลักษณะรูปไข่แกมวงรี กว้าง 4-8 เซนติเมตร ยาว 6-12 เซนติเมตร โคนใบมน ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียว ออกตรงข้าม ชิดกันอยู่ประมาณปลายกิ่ง ก้านใบย่อยสั้น แผ่นใบสีเขียวเข้ม ดอก ออกดอกเป็นช่อแบบช่อกระจุก ช่อมีขนาดใหญ่ออกที่บริเวณยอด มีก้านช่อดอกยาว มีดอกย่อยขนาดใหญ่ ลักษณะรูปปากเปิดแบบสมมาตรด้านข้างกลีบดอกหนา มี 5 กลีบ ภายนอก สีม่วงแดงหรือน้ำตาลคล้ำ ภายในสีเหลืองเปราะๆ กิ่งสีชมพู โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปลำโพง ส่วนปลายแยกออกเป็นกลีบยื่นขยุกขยิก บริเวณปลายกลีบดอกด้านในสีขาวอมเหลือง หรือขาวอมเขียว มีเกสรตัวผู้ 5 อันติดกับหลอดโคนก้านจะมีขน ผล เป็นฝักแบน ยาวคล้ายรูปดาบ ห้อยระย้าอยู่เหนือเรือนยอด สีน้ำตาลดำ ยาวประมาณ 45 - 120 เซนติเมตร เมื่อกแก่จะแตกออกเป็น 2 ซีก เมล็ด ลักษณะแบน มีปีกบางใสสีขาวจำนวนมาก

ประโยชน์ทางยา

ใบ ตำผสมน้ำข้าวสารใช้พอกหรือทาแผลแมลงกัดต่อยเพื่อแก้พิษ หรือเป็นลมพิษ หรือตำกิน ช่วยลดอาการจากไข้มาลาเรีย มีรสขมมาก แก้โรคเบาหวาน แก้ปวดแผล แก้โรคนุสวัด รักษาโรคเรื้อรัง ถอนพิษจากเมื่อดื่มพิษดาษ แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย เช่น มึง แมงป่อง ตะขาบ แผลฟกช้ำจากการกระแทกกระแทก หรือแผลมีเลือดออก ให้ใช้ใบตำพอกหรือผสมกับเหล้าตำพอก และอาจจะใช้ต้มน้ำกินทำให้เลือดไหลเวียนดี

ต้น ปลุกเป็นแนวรั้วป้องกันงู

ราก รสจืดเย็น ผนกับสุราดื่ม แก้ตาเหลือง หน้าเหลือง แก้ปวดฟัน เมื่อยตัว

กินข้าวไม่ได้ แก้เจ็บท้อง แก้ผิดอาหารและทาแก้พิษงู แมลงสัตว์กัดต่อย

ที่มาของข้อมูล : นางสาววิลาสิณี จิตต์บรรจง
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ